

לולה מן העבד ושחררו, מן האשה וגרשה – אין להן עליו כלום' – וכל שכן כשהלא גרשה חוץ). והוא הדין אם נתאלמנה. והטעם בכללם, שככל מה שיש ברשות האשה – בחזקת בעלה הוא, עד שתבייא ראייה מהיכן באו לה אונת מועות. (ואפשר שותקנת חכמים היא, שאחרת, תוכל לבחש לעולם במציאות ובמשמעות ידיה – ע' רmb"ג, חז"א חוו"מ לקוטים ה,א). ואילו היו המועות בידה, יכולה היהתה לטעון שנתנן לה בעלה, או אדם אחר נתן לה על מנת שאין לעבלה רשות בהן, אבל כיון שאין תחת ידה, והיא באהה לתבעו מהבעל – אינה נאמנת אלא בראה שנתנן לה בעלה או אחר, או אם יש לה ראייה שנפללו לה נכסים ממוקם אחר. (עפ"י ראשונים כאן ושות' רשב"ש תרוו. וע"ע בשות' מהרי"ל פה. ונחלקו הראשונים כשהמעות שלוה לא היו טמוניים, האם פטור (כן שיטת הרמב"ם והשו"ע), או באופן זה החיב לשלם לה, שנאמנת לומר 'שי' הם – כן שיטת התוס' /רא"ש, רשב"א ועוד – ע' בפוסקים אה"ע פר.ב). וממשמע, אף אם נתן לה שטר, גם כן לא שעבד עצמו, ונאמן לומר שלא ננתנה לו המועות עד שנתן לה שטר. ואפיילו אם ידוע שננתן שטר אחר כך, אפשר שי יכול לטעון, משום מניעת קטטה נתני לה, וכיון שידוע שאין שטרו כלום, לא חש ליתן לה. (עפ"י חז"א שם).

(ובעצם, יכול היה להעמיד 'הא ראייה יש' גם בשטר מכר ולאו דוקא במתנה, וכגון שידוע שהיו לה מועות שאין לעבלה רשות בהן. וכן למסקנא, שמלחקים בין מועות טמוניים לשאים טמוניים, אפשר להעמיד במעות שאיןם טמוניים. – חז"א חוו"מ לקוטים ה,ז).

(ע"ב) אמר רבא: הלכתא המוכר שדה לאשתו, לא קנתה, והבעל אוכל פירות... תרתי?! לא קשיא, כאן במעות טמוניין כאן במעות שאין טמוניין, דאמר רב יהודה: מועות טמוניין לא קנתה, מועות טמוניין קנתה – הגר"א פרש (בא"ע פה, ט בדעת הרמב"ם והשו"ע), לא קנתה והבעל אוכל פירות – מאותן מועות שננתנה לו. וgres' אמר רב' ולא ר' רבא'. וזה שאלתו 'תרתי?!' הלא רב עצמו אמר לעיל שקנתה? ותרצוז, לא קשיא, כאן בטמוניים כאן בשאים טמוניים. לפ"י הפירוש הרגיל, היה יכול להקשות כיצד נחلك ופסק רבא שלא כלל האמוראים הראשונים: רב, ר' יוחנן, ר' אלעוז, ר' אבא, ר' אבהו וכל גודלי הדור, רב נחמן ורב הונא. (ולפירוש ר' בקד"ה ברם, אף ר' אבא ור' אבהו וגודלי הדור, סוברים שלא קנתה, מלבד בשטר, ולפ"ז י"ל דאף רבא סבר כן, ורבא מירוי ללא שטר). ועי"ז בתוס' ב"מ מו: שמסתמא לא יהלוק רב נחמן על רב ולו יהיו קדמוניין. וכיו"ב ברש"י ותוס' בביצה ט. וע"ש במורה"ץ חיות. וכיו"ב כתב הריב"ן (כתבות קט. וע"ש בשטמ"ק) על שהקשו מדברי חזקה על ר' יצחק בן אילעוז. וכ"ה בחודשי ר' עורייל שם, שכטב כן בכלל, כדמות מכמה מקומות. ואולם למאי דמסיק להלך בין מועות טמוניים לשאים טמוניים, אין צורך לומר שרבא חולק על כל הנך אמוראי.

דף נב

קיבול מן הקטן – יעשה לו סגוליה' – מבואר בראשונים הטעם, שנעשה כשומר אבידה שאסור לו להшибה למקום שלא תהא משומרת שם. ואולם לכתהילה איןנו נוטל מן הקטן (כדי לשמרה) – לפי שאין כאן מצב של 'אבידה ודאי' אלא ספק, (שמעו אותם חפצים אינם שייכים לקטן, אלא של אחר הם שנתננו לו לזמן), והרי כל 'ספק אבידה' לכתהילה לא ייטול. (הגחות אשורי; מוהר"א).

ומכלל בדבריהם יש לדמייק, שאם הוא ידוע שם של הקטן, חייב ליטלה ממנו כדי לשומרו עבורו, מדין השבת אבידה. ואע"פ שאליו היה ידוע הקטן שלא יחוירנו לו אלא יעשה סגוליה, לא היה ניתן לו, אעפ"כ אין איסור לבוא עליו בערמה, אף מזהה יש כאן. וצריך עיון).

וקטן שאמרו כאן – כשלא הגיעו לעונת הפעוטות, שאינו שמור אצלו, אבל הגיע לעונת הפעוטות – מחויר לו, שהרי אפילו מתחילה מוסרין לו כדי להתלמד, ומזהו מקה וממכרו מכיר. (רש"א כאן. וכ"פ בש"ת רדב"ז ח"ב תרנו. וכן נקט ב'מחנה אפרים' (שומרם, ט), ודלא כמהרימ"ט – ח"מ לו).

וכتب הריב"ש (בש"ת, כ), שאפילו אם הגיע לעונת הפעוטות והוא בקי במשא ומתן, איןו חייב להחזיר לו עד שיגדייל, או עד שיימנו לו אפוטרופוס.

(בקבץ שערום' (רלה) הוכיח ממה שכتب רשב"ם 'וכולן שאמרו בשעת מיתתן' – אףלו קטן – מהו ממשע שחולק על הרשב"א, שאם מדובר בקטן שלא הגיע לעונת הפעוטות, מייד אמרתו משא אית בה? אלא ממשע שבכל שלא הגדי לאינו שמור).

ולכורה נראה שאף שאינו אחראי לשמור, יודע וזכור של מי הוא. ואם לא נאמר כן, קשה על הרשב"א מלשון הגמ' עצמה: 'וכולן שאמרו...' – כיצד ניתן לפרש על שניים מתוך שלשה. ועוד י"ל שקיבל הפקדון מידו כשהגיע לעונת"פ, ובשעת מיתתו כבר הגיע לעונת"פ).

כתב הרמב"ן שחייב זה, לעשות לו סגולה – לצאת ידי שמים הוא, משומ השבת אבידה של תינוק. ואם החזר לידי התינוק ולא שמרו – אין חייב לשלם. (וכן כתוב הרשב"א בחודשי, ובש"ת ח"ב רצט). ואולם ב'מחנה אפרים' (שומרם, ט; שאלה ופקודו, ח) דין בזוה (עפ"י תש"י הרשב"א הנזכרת), שיש מקום לחיבוי לפי שענעה ש'שומר' לכל דבר, והרי פועל בשמרתו. ועוד אפשר שהרי הוא נידון כמיוק בידים, כמו שכותב הרשב"ם שהוא כ'ミשליך לאיבוד' בזה שנתן לו. ע"ש.

ולכורה נראה שגם לדברי הרמב"ן, אם הוא בא לצאת ידי שמים – חייב לשלם לקטן. וזה לפי מש"כ הגרש"ז אויערבך שליט"א (ב'מחנה שלמה' סוף סי' פב), ש אדם שהתעלם מביאיה ולא הגביה להשכלה והופסה – חייב לשלם לצאת ידי שמים, דין הידוע לחבירו ואינו מעיד לו, שאף כי פטור מדיני אדם, חייב בדייני שמים. והגם שיש מקום לחלק, שכן, למקום שנintel – החזר, מ"מ נראה שכיוון שנחשב אינו שמור, אין קל יותר מזה המתעלם מהביאיה ולא הגביהה כלל).

משמעותו של קטן – יחויר לאביו, שהרי מציאתו לאביו. וכן יש לדיקק בדברי הרשב"ם (כ"ה לא מן הנשים. שכותב לגבי תינוקות מבית בע"ב שם ורים שם, ולא נקט מבית אביו כפשוטו). ואולם הריב"פ גרס 'אם מת – יחויר לאביו' (ולא כגרסאות שלפנינו 'יחויר לירושיו') – משמע שאביו קיים, ואעפ"כ אם הקטן חי, עושה לו סגולה ואין מחויר לאב. וכן מבואר בש"ת הריב"פ (כח) ועוד.

'הני כיפי דמורתא ובני ברתא' – הרשב"א (בש"ת, ח"ב שצ) גרס 'הני כיפי דמרת יוכני ברתת' – הינו, שאמורה שם אינם שלחה אלא של בתה. וכן משמע בפירוש רבינו אברהם אב"ד (mobca ב'פירוש רבנו חננאל ובית מודרשו'. וע' גרס נוספת בשם 'ק' משיטה לא נודעה למי'). וזכיר לומר 'דבה בר חנה' שהוא היה מאוחר יותר. ('בשולי גליוני').

'מאי סגולה...' – 'ספר תורה' לאו דока, הוא הדין שאור ספרים, שיכולים להשתמש בהם. וכן 'דקל' – לאו דока, אלא כל שהקרן קיימת ויש בו קצת פירות. (ריש"א)

אמר שמואל: מודה לי אבא שם מת, על האחין להביא ראה. מתקיף לה רב פפא: כלום טוענין فهو ליתמי מידי דלא טعن فهو אבוחון? – יש להבין טעמו של שמואל בדעת רב, כיצד טוענים לירושים טענה שהמוריש בעצמו לא היה נאמן בה? ויש לומר שזה שזכה הארץ להביא

ראיה, היהת ואין ידוע שיש לו ממון פרטני מסוילו, (כדברי רב חסדא להלן, שמדובר בשאים נפרדים בשום עניין ממון, ואפילו בעיסותם), מסתבר שאלה אכן שטר זה שייך לו לבדוק, כגון שנפללו לו נכסים מבית אבֵי אמא, או שמצא מציאה, היה מעמיד על כך עדים או שאר ראיות, כדי שלא יחשודה בדבר ויתבעוונו לדין, שורי שום אדם אינו ידוע על קיומו של ממון פרטני השייך לו. וכיוון שאינו מביא כל הוכחה, דבר זה עצמו מהוה ריבוטה על חוקתו באותו ממון.

אבל בניו, שאים בקיים בריאות אביהם, הלא יתכן שביהם עשה כראוי, והעמיד עדים בדבר, ואין כאן שום ריבוטה בכך שאינם יודעים לטען. (על' אגרות משה ח"א ז. ובאר שם בהרחבה, שלא באלה ריבוטה, שכן בידו ראייה – היה הוא הוכחה, מפני שאילו היה הממון שייך לכל האחים, היה יראו לכתוב שטר על שמו, שע"כ נחشد בגניבתה ובמרמה, שכן זו דרך ישירה, כי סתם אדם הגן לא היה עושה כן. וזה טעם שיטת שמואל של האחין להביא ראייה. אף רב מודה לעיקר טעם זה, אלא משום ריבוטה שלא העמיד עדים על מנתנו – בטל החוקתו, כאמור).

ולפי"ז דין שם, שבמוקם שאין כל הוכחה מכתיבת שמו בשטר, שהוא שלו – אינו מוחיק בנכסים, אלא הם בחזקת כל האחים. כמובן, שביהם כתוב בחשבון הבנק שלו ובחסכנותיו, את שמו של אחד האחים, כאחד מבבעלי החשבון, למקרה של פטירה וכדומה, ולא נתן לו במתנה בחו"ז, ואף לא הודיעו על כך. שכן שמקובל לעתים לעשות כן, לכתוב שמו של קרוב, הגם שאין הממון שייך לו, אין כל ראייה מעודם הכתיבה על בעלותו, ואני נחשב 'מוחיך' לעניין שנשאיר הממון בידי במקורה של ספק, וע"ע 'באליל השורר').

(ע"ב) 'קשייא' – ע' רשב"ם בשם רבנו תננאיל, שככל מקום שאמרו 'קשייא' – לא בטלו דברי האמור. שלא 'כתיובתה' וכן הוא בתשובות הגאננים (הריכבי, שלד). וברא"ש רפ"ד דברכות בשם רב האי גאון. וע"ע: רשב"ש (בממות מ): באוד הלכה (ריש ד"ה ותרי); משך חכמה (אחרי, טו) – אין קשייא ללא תרוץ. (וע"ש תצא כב); חדש הגזר"ר בעניגס ח"א נתט; שו"ת אגרות משה יו"ד ח"א קל).

אמר רב חסדא: לא שננו אלא דין חלוקין בעיסותן, אבל חלוקין בעיסותן, אימור מעיסתו קימץ' – כתוב הרשב"א, מסתבר, שאין בקימוצו כדי שייעור השטר, כפי אומד הדעת, שהרי סתו מאמרו 'אימור מעיסתו קימץ' – אלא כל שחילקו הדין כן, שהברכה אין לה שייעור, וחללה על המועט כמורובה (–שאפשר שע"י חסוכן מועט עשה חיל גדול) ואף על פי שאין ראייה לדבר, זכר לדבר – 'כד הקמוץ לא תכללה'. (וهرיטב"א הביא בשם הרשב"א שדוקא אם הכוiro ב"ד שהיה יכול לקמצן מעיסתו כאותו הסך. ומהרא"ה הביא שאפילו ממון מועט. והסיק 'יהכל תלוי בראית ב"ד, כפי מה שהוא אדם').

'חסורי מחרסרא והכי קתני, بماה דברים אמרדים, בחזקה שיש עמה טענה, כגון מוכר אומר לא מכרת לי וליקח אומר לךתי, אבל חזקה שאין עמה טענה כגון גותן מתנה והאחין שחילקו והמחזיק בנכסי הגר, דלמKENI בעלמא הוא, געל גדר פרץ כל שהוא – הרי זו חזקה – עיקר ההילוק בין חזקה ראייה לחזקה קניין, כפירים"ם, ואם כן למנה נקט גותן מתנה ולא מוכר? ובפשות יש לומר דסתם מכירה געשית בכיסף או (גם) בשטר. (וכ"ה בחודשי הרשב"א והריטב"א). עוד יש לומר דבמוכר מצינו לפעמים צורך בחזקה יתרודה מכל שהוא, והיין' מכדי דיש אמצעי. (ע' ב"מ יד סע"א ובתוס' שם. ומدلآل נקט מכר, מסתיעי קצת פירש"י שם).

– ולפי דרכנו שמענו מסגנון המשנה דחויק ראייה וחזקה קניין עומדות על מיישור אחד ואין נכסים שונים לגמרי, אלא לפחות כה הטענה שכונגד (או הסיכוי לטענה) כך ביחס הפוך, איכויות החזקה. (מהכם אחד. וכדברים האלו יש 'אמות לעקב' לעיל מב בשונה, וכך).

ובמקומות שוקנים בכף לבדו, וננתנה לו כסף ואח"כ נתן לה שטר – קנחה. הגהות אשרי. ומהתום אין נראה כן. עוד נראה מהסוגיא, שה"ה במקור לה שדרו מפני רעתה, שאו קונה בשטר בלבד, וכותב וננתן לה שטר – קנחה). ובמיעוט שאים טמוניים – קנחה, ובעל אוכל פירות. (ולדעת ר' אבא, ר' אבוחו וכל גדויל הדור, לשיטת רב"ם – אינו אוכל פירות, כמתנה. ואין הלהה כן).

ב. נחלקו האמוראים אם נתן בעין יפה ואין לו זכות אכילת פירות, או לא. והסיקו להלכה שאין הבעל אוכל פירות. (ואולם, אותם פירות דין כנכסי מלוג, ויליך בהם קרקע והבעל יכול אוכל פירות. עתס' ועד).

(וכתבו הראשונים (ר"ת, ר"ש ור"פ – שם), שעא"פ שאין הבעל אוכל פירות, אינה יכולה למברם, שהרי יש לו זכות יורשה. ובשות'ת אגרות משה (אה"ע ח"א קד) כתוב שאם לא ידע הבעל שהוא יורשה, או אף שאין דין יורשת הבעל, אך לפי דין המלכות יכולה היא ליתן לאחרים מה שקיבלה ממנו, הרי כשתן לה, נתן על דעת שתוכל ליתנה לאחרים, ושוב רשאית לעשות כן גם מדין תורה).

ג. אינו חייב לשלם, (וכ"ש אם לא גרש ושרה. תוס), לפי שיכול לטעון שלא היהת זאת הלוואה, אלא נתכוונתי לגלות מעותי, ושלי הם. (וי"א, ודוקא במיעוט טמוניים, אבל אם לא היו טמוניים – משלם לה. תוס, ר"ש, רב"א. וכ"פ הרמ"א – פ"ב. ודלא כהורמ"ס ושו"ע. עץ' חז"מ לקוטים ה – בירור השיטות).

דף נב

ק. מה דין קבלת פקדנות מאשת איש, מעבד או מקטן?

אין מקבלים מהם פקדנות, שמא אינו שלם. ואם קיבל מן האשוה – יחויר לה. (יש הראשונים שפרשו שיכול להחויר לבעל, אם רוץה). מטה – יחויר לבעל, שרווא יורשה, (אם אין לה בעל עתה, מהויר ל יורשה). אמרה בשעת מותה לחתם לפולני – אם היא נאמנת עליו – נותן כפי שאמרה. ואם לאו – לבעה (או ל יורשה, כנ"ל). (ואם אמרה שלא בשעת מותה לחתם לפולני – מתוך שיכולה לקחתם עצמה וליתנה לפולני, נאמנת בדבריה, ומחוירים לאותו פולני. ודוקא בשעת מיתה שאין בידה ליטול ולתת, אינו חייב ליתנתם לפולני, כמובן. כן היא שיטת התוס, וכ"פ הרמ"א אה"ע פ"א. והב"ש שם צידד שלפי שיטת הרמב"ם אפשר שאינה נאמנת). הריתה נושא ונותנת בטור הבית, כתבו התוס' שאינה נאמנת לומר שניים או של פולני. וכ"ה ברא"ש ובתוס"ע. ועי' חילقت מהויר פ"ק"ו. ומה שתמה על הריב"ש, כבר קדמו בתשב"ץ ח"א נט).

קבל מן העבד – יחויר לו. ואם מת, גם אם נשחרר קודם שמת – מהויר לרבו (רב"ם. ובתוורי"ד חלק על כך, שכיוון שאילו היה ח', היה מהויר לעבד, עתה שמת – מהויר ל יורשי).

קבל מן הקטן (שלא הגיע לעונת הפעוטות. רב"ב"א ועוד) – יעשה לו סגולה. (– דבר שהקרן קיימת ויש בו שימוש או שאר פירות. כגון ספר-תורה או דקל), ולא יחויר לו, שאינו משומר אצלו. (ואם החויר לו – כתוב הרמב"ן שפטור מלשלם).

קא. אחד מן האחים שהיה נושא ונותן בטור הבית, (וכן האשוה שהיה נושא ונותנת בביתו), והיו שטרות חוב או שטרין מקה רשותיים על שמו – האם יכול לטעון שהם ממונו הפרטי או לא?

נהלקו בדבר רב ושותיאל. לדעת רב, וכן הלהה, דתניתא כוותיה, וכמותו נקטו כמו אמוראים, עליו להביא ראייה לדבריו. ואמר רב חסדא: לא שננו אלא שאין חלוקים בענייניהם הממוניים, ואפילו בעיסתם בלבד, שלא ידוע לנו על קיומו של ממון נפרד השיק לולא לשאר האחים, אבל אם חלוקים אפילו בעיסתם בלבד, נאמן בדבריו, שהרי אפשר שקיין מעיסתו ווסך לו ממון. (ואפילו אם צוין שקיביל יורשה ממש ולא מכיון עיסתו, נאמן במגו'). (תוס').

ובטיב הראה המוטלת עליו, נחלקו אמוראים אם צריך עדים דוקא (רבה) או די אפיקו בקיים השטרות (רב ששת), שכן שב"ד אשרו וכיימו אותם, ודאי בדקו את הדבר, שאכן השטר שייך לו באופן פרטי, כפשות הכתוב בשטר. (ר"ח פסק כרבו, שציריך עדים. וכ"ג בשו"ע – חו"מ סב). שמואל אמר שרבע מודה לו כאשר האה מות, שירושיו, שאינם בקיים בראשותם אביהם, אינם צרכיים להביא ראה. ורב פפא הקשה על כך. ופסקו רוב הפסוקים כשםואל (בדעת רב), ודלא כרש"ט).

דף גג

ק. אם ניתן לקנות שתי קרקעות נפרדות, על ידי פעולה 'חזקת' אחת?

קרקעות הפקר המפורדות זו מזו, אפיקו על ידי מיצר או חצב שביניים, אם בא לקנותן בחזקה, צריך להחזיק בכל אחת מהן. (ואולם במכר – אם שלים דמי כולן – קנן בחזקה אחת. [ולפי לישנא קמא להלן (ס), אם החזיק בתחולשית לא קנה מצולה, וכן להפוך, לפי שימושם שונה ואין האחד נקנה בחזקתו של الآخر. וע"ש בחדורו הנציג"ב]. במתנה – מחולקת הראשונות. וכן יש דעתה (רבנו יונה) שאף במכר, אפיקו אם לא שלים עבור כולן, אם פרש המוכר שהחזקת אחת יקנה כולן – קונה). שנייה, ומיצר מפסיק בינוים, אם החזיק באחת לקנות אותה ואת חברתה אותן המיצר שביניים – נסתפק ר' זעיר. ועלה בתייקו! וכן נסתפק ר' אליעזר שהחזיק במיצר לקנות שתיהן. ועלה בתייקו. (וכتب הרא"ש, שם בא אחד והחזקיק בחזקה ודיית – זכה בה הוא, לפי שהראשון לא זכה, מפני הספק, שהקרע ברשות בעלייה הראשונות. ובמאירי הביא שיטה אחרת, שאין רשות לאחד להוציא מידו של זה, שהרי הוא כמושך. וע"ע בברכת אברהם' בבאור השיטות. וע' מתנ"א קניין-חצצ', יג).

ובשני בתים, פנימי וחיצון – אם החזיק בפנימי כדי לקנות אותו ואת החיצון – קנה שניהם. (ולר"י"ף – גרסה אחרת). אבל החזיק בחיצון כדי לקנות אותו ואת הפנימי – לא קנה אלא את החיצון. (לפי שהבית החיצון משועבד לשימוש הפנימי, ולא להפוך).

(אבל שדה אחת, אם היא מסוימת במצרים – קנה יכולה בהפירת מכוש אחד – כדעת רב (וכן הורה רב נחמן. וכן פסקו הפסוקים). ולשםואל לא קנה אלא מקום מכושו. ואם אינה מסוימת במצרים – נחלקו השיטות. – ע' להלן נד: גנו. ובראשוניים).

דף גג – נד

קג. מהו קניין 'חזקת' וכייד הוא בעשה?

קניין 'חזקת' הוא מעשה קניין לקרקע על ידי פעולה החזקה המורה בעלות על הנכס. כאשר הוא נעשה בפני המוכר, אינו צריך לומד 'לך חזק וקני' אלא כל שנתרצה למכרה והחזקיק זה בפניו – קנה. כשם חזיק שלא בפניו – צריך שיאמר המוכר 'לך חזק וקני'. (ואם מסר לו מפתח, אין צורך באמירה זו. תוס' ויש"פ). ולදעת שמואל, אין חילוק בדבר זה בין מכירה לממתנה, ואולם רב הסתפק לומר שלפי שהנתן מתנה, עיין יפה הוא גנו – אין צורך אמרת 'לך חזק וקני' כלל. (להלן כשםואל. קצב, ב).

מעשה החזקה מתבצע בכמה אופנים: תיקן כלשהו בקרקע, כגון השלמת בנית גדר, אף אם אינו מועיל אלא מעט, שמתחלת היה ניתן להכנס דורך ברווח ועתה בדוחק, וכן פרצת גדר כדי להכנס ולצאת, ובאופן שהואיל מעט בפריצתו. וכן התקנת מנעל, השקיה, חriseה, וויה (עם כסוי, אבל השלחת ורעים בלבד וכドリ – אינה קונה),